

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cătălina Popa • Onorica Tofan • Elena Corcăcel • Viorica Isaia

Clasa a V-a

Respect pentru oameni și cărți

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral;
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri;
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise;
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional.

1 Povestea începe...

9

Bun venit în clasa a cincea!	10
Recapitulare inițială. Textul literar	12
Recapitulare inițială. Textul nonliterar	15

2 Album de familie

17

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicate și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narrative, monologate sau dialogate;
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 2.5** Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 4.2** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 4.4** Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală;
- 4.5** Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

<i>La Medeleni</i> de Ionel Teodoreanu	18
Cuvinte-cheie. Temă	24
Idee principală. Idee secundară	25
Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	26
Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere	28
Enunțul. Punctuația enunțului	30
Propoziția	32
Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt	34
<i>Jocuri</i> de Ana Blandiana	36
Să înțelegem textul oral!	38
Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului	39
Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor	40
Sinonimele. Antonimele	41
Câmpul lexical	43
Limba standard. Normă și abatere	44
Variatii ale formelor și ale sensului în timp	45
Proiect tematic – <i>Albumul familiei mele</i>	46
Recapitulare	48
Evaluare	51

3 Leagănul dorului

53

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicate și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narrative, monologate sau dialogate;
- 1.3** Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.4** Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;
- 2.5** Vei observa comportamentele și atitudinile de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.2** Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme;
- 3.3** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerentiei și al clarității;
- 4.3** Monitorizarea propriei pronunții și scrierii și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază;
- 4.4** Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală.

<i>O, rămâi</i> de Mihai Eminescu	54
Personificarea	58
Comparația	59
Exprimarea emoțiilor	60
Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere	62
Textul nonliterar	64
Alfabetul limbii române. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic	66
Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă	67
Silaba. Accentul	69
<i>Hronicul și cântecul vârstelor</i> de Lucian Blaga	71
Textul descriptiv	76
Scrisul de mână, așezarea în pagină	78
Proiect tematic – <i>Locul meu natal</i>	80
Recapitulare	82
Evaluare	85

4

4 Fotografii cu prieteni

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicate și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narrative, monologate sau dialogate;
- 1.4** Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutor(i);
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.3** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerentei și al clarității;
- 3.4** Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 4.1** Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.2** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 5.2** Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice.

87

<i>Cartea de piatră</i> de Vladimir Colin.....	88
Textul narativ literar. Acțiunea.....	95
Textul narativ nonliterar. Acțiunea.....	97
Să comunicăm, să ne ajutăm! (I).....	99
Să comunicăm, să ne ajutăm! (II).....	101
Banda desenată	103
Verbul	107
Modurile verbale. Indicativul și imperativul.....	109
Modul indicativ. Timpul prezent	111
Modul indicativ. Timpul imperfect.....	
Timpul perfect compus.....	112
Modul indicativ. Timpul perfect simplu.....	
Timpul mai-mul-ta-perfect	114
Modul indicativ. Timpul viitor	116
Verbul – aplicații	118
Proiect tematic – <i>De la prima carte tipărită la carte digitală</i>	120
Recapitulare	122
Evaluare	125

5 Galeria eroilor

127

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicate și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narrative, monologate sau dialogate;
- 1.2** Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;
- 1.3** Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;
- 1.4** Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutor(i);
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.3** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerentei și al clarității;
- 4.1** Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.2** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 5.1** Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

<i>Cuza-Vodă</i> – povestire populară	128
Personajul literar.....	131
Descrierea unui personaj, a unei persoane sau a unui animal	133
Elementele nonverbale și paraverbale ale comunicării....	135
Substantivul.....	137
Articolul	139
Prepoziția.....	142
Substantivul – aplicații	143
Textul explicativ.....	144
Pronumele personal	147
Pronumele personal de polițe.....	149
Text și imagine – afișul	151
Adjectivul.....	153
Articolul demonstrativ	155
Adjectivul – aplicații	156
Textul narativ nonliterar. Participanți	157
Numerical. Numerical cardinal.....	159
Numerical ordinal.....	161
Exerciții de redactare	163
Proiect tematic – <i>Ștefan cel Mare în imagini</i>	164
Recapitulare	166
Evaluare	169

5

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicate și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.2** Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;
- 1.4** Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutor(i);
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 2.4** Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;
- 2.5** Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.2** Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme;
- 4.1** Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.5** Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții;
- 5.1** Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

7 Povestea continuă...

171

<i>La titanul Atlas</i> de Alexandru Mitru	172
Textul narativ literar. Timpul și spațiul	176
Textul narativ nonliterar. Timpul și spațiul	178
Ascultarea activă. Atenția și empatia	181
Predicatul verbal	183
Subiectul. Acordul predicatului cu subiectul	185
Atributul	187
Funcții sintactice – aplicații	189
Personajul în compunerii	191
Text și imagine – manualul	194
Proiect tematic – <i>O prietenie de legendă</i>	196
Recapitulare	197
Evaluare	200

201

Recapitulare finală. Textul literar narrativ	202
Recapitulare finală. Textul literar descriptiv	206
Recapitulare finală. Textul nonliterar	208
Evaluare finală	210
Bun venit, vacanță!	212
Mic dicționar	214

La Medeleni

de Ionel Teodoreanu

Dănuț știa de ce dormea Ali pe covor în odaia lui, în loc să doarmă afară, în pridvor¹. Dar nimeni nu trebuia să știe nici ce știa Dănuț, nici că Ali sforăia în odaia lui, încolăcit pe covor ca un continent de purici. La drept vorbind nici lui Dănuț nu-i prea venea la înademâna să știe ce știa, fiindcă știind, frica de noapte și singurătate, nenumită, îl privea gata să vie, ca cineva strigat pe nume.

— Hai să mă dezbrac, se îmbărbăta Dănuț, sculându-se zgomotos de pe pat.

Începu să-și scoată hainele, cu mișcările factice² ale actorilor când reproduc pe scenă gesturile mici de toate zilele. Din odaia Olgutei răsunăra moi bufnituri de perne și râsete de două glasuri.[...]

...Olguta!... Olguta e sora lui!... De ce?... Fiindcă și ea e a tathei și a mamei... Nu se poate!... Olguta e a mamei, și Dănuț al tathei... Mama e femeie... Cum poate să facă o femeie un băiat!... Atunci tata l-a făcut pe Dănuț?... Bine, da motanii nu fac pui; numai pisicile fac!... Asta-i altceva!... Nu spune mama că Dănuț e băiatul ei? Oare mama spune minciuni?.. De ce e mama femeie?... Are păr lung?... Tata are musteți!... Mama are rochie!... și tata ar putea să-și puie rochie!

Închipuindu-și-l în rochie, Dănuț zâmbi.[...]

Cum poate oare să vorbească tata un ceas în sir fără să cetească?... Oare învață pe de rost? Nu se poate!... Numai poezile se pot învăța pe de rost!... Tata e foarte deștept... de asta poate vorbi un ceas!... și Olguta e foarte deșteaptă...

Dănuț se teme de Olguta... El e premiant întâi, dar Olguta e foarte deșteaptă... Cu ea nu se poate pune... Oare Dănuț îi prost?... Așa crede Olguta, da' nu-i adevărat!... Cum poate să fie Dănuț prost, când Dănuț vede cum e Olguta și cum e el singur!... El nu poate vorbi ca Olguta... Atunci?... Asta-i altceva! Dănuț știe că nu-i prost fiindcă el are turbinca³ lui Ivan... Olguta nu știe că Dănuț e deștept... chiar foarte deștept!... Dacă ar asculta Olguta ce gândește Dănuț!... Ce păcat!... Cu Olguta poate vorbi numai. Dănuț se privi deodată în oglindă... El vorbea sau altcineva?... [...]

— Ce-i asta, Dănuț? În loc să dormi te uiți în oglindă? Ia, mă rog!

¹ **pridvor, pridvoare**, s. n. Galerie exterioară deschisă (mai rar închisă), cu acoperișul sprijinit de stâlpi, așezată în partea din față a unei clădiri sau de jur împrejurul ei; cerdac.

² **factic, -ă, adj.** Referitor la acțiunea de a crea, a alcătui, a forma.

³ **turbincă, turbinci**, s. f. (învechit) Sac soldătesc pentru merinde (trimisere la povestea „Ivan Turbincă” de Ion Creangă).

Doamna Deleanu, în chimon⁴, făcea rondul de noapte, pe tăcute,
ca toți cei care-l fac.

— Te-ai spălat pe dinți?
— M-am spălat.
— Mânile și curate?... la să văd... Dănuț – Dănuț! Pentru ce-s făcute periile de unghii?

„Pentru mata, mamă, ar fi răspuns Olguta”, gândi Dănuț, roșindu-se.

— Să vîi mâne dimineață să-ți tai unghiile. Ai auzit?
— Am auzit.
— Și-acuma culcă-te... Dănuț! Da' asta ce mai e? Înmărmuri doamna Deleanu, descoperindu-l pe Ali... Marș, Ali! [...]]
— Ce caută dumnealui aici?
— A venit singur, mamă!
— Cred, bine! Asta mai lipsea!... De ce nu l-ai dat afară?
— ...Am uitat.
— Noroc că mi-am adus eu amintel!... Da tu ce cauți aici??
— N-aveam chibrituri, mamă!...

Capul Olgutei răsărise atent, prin crăpătura ușii care dădea în an-

tret⁵.

— Umbli cu picioarele goale? Olguta!
— Nu-mi găesc papuci! Am să-i arăt eu Anicăi! (*n.a. servitoarea familiei Deleanu*)

— Ba te poftesc să te culci!
— Ce cauți la mine în odaie? se oțărî Dănuț.
— Eu vorbesc cu mama! Asta-i casa mamei. De ce n-o dai afară pe mama?

— Olguta, lasă-l în pace!
— Mamă, l-ai dat afară pe Ali?
— De asta ai venit!... Hai la culcare! Repede, Olguta!
— Mamă, cânii fac ploșnițe?
— Ce? Ai găsit ploșnițe? se spăimântă doamna Deleanu.
— Nuu! Da-ntreb aşa!
— Olguta, ai să mă-nnebunești!
— De ce, mamă dragă?
— Te rog, lasă-l pe Dănuț să doarmă!
— Eu nu-l las? El nu mă lasă pe mine!
— Olguta!

— Iaca mă duc... Mamă dragă, tare-ți şade bine în chimon!

Doamna Deleanu întoarse capul spre fereastră, să-i zboare râsul acolo de unde răsar fluturii.

— Noapte bună, Dănuț!

Îl sărută pe frunte, stinse lumânarea și ieși lăsându-l pe Dănuț cu lumina lunii... [...]

⁴ chimon, chimonouri s.n. Halat cu mâneci foarte lungi (folosit ca îmbrăcăminte mai ales în Japonia).

⁵ antret = antreu, antreuri, s. n. Prima încăpere a unei locuințe, în care se intră venind de afară; vestibul.

Olguta lăsă lingura în gavanos⁶, gavanosul îl vârî în sobă. Monica se vârî în pat. Hotărâtă, Olguta porni spre

ușa dintre odaia lor și a lui Dănuț, de unde răsunau bocăniturile.

— Cine-i acolo?

— Eu.

— Cine, eu?

— Eu, fratele tău.

— Nu cred!

— Dacă-ți spun!

— Și ce vrei?

— Să-ți spun ceva.

— Spune.

— Deschide ușa.

— Pentru ce?

— Ca să-ți spun.

— Și ce-mi dai dacă deschid?

— Spune tu, ce vrei?

Olguta se-ncrește. Nu mai înțelegea nimic.

— Olguta, nu deschide! o îndemnă tainic Monica.

— De ce să nu deschid?

— Deschide, Olguta, răsună tare și grăbită vocea lui Dănuț.

— Să-mi dai pușca ta.

— Ti-o dau!

— Jură-te.

— Spun pe onoarea mea.

— Spune: jur.

— Deschide, Olguta. Jur pe onoarea mea.

Olguta răscuci cheia, apăsa clanța și brusc deschizând, răsări în prag.

— Unde-i pușca?

— Ia-o.

Olguta desprinse pușca, nelăsându-l pe Dănuț să încalce hotarul.

— Buftea⁷! îl încercă ea, înarmată cu pușca.

— Poți să-mi spui! Nu mă supăr.

— Atunci nu-ți mai spun.

— Cum vrei tu.

— Da tu ce vrei?

— Olguta... vreau să mă împac.

— Vrei să te-mpaci?

— Da.

— Spui drept?

— Spun drept.

— Atunci intră.

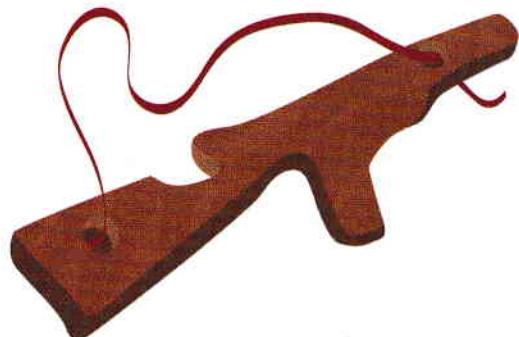
Dănuț respiră.

— Monica, și cu tine vreau să mă împac.

— Ce bine-mi pare, Dănuț. Hai să ne sărutăm.

Se sărutară entuziasmati: Dănuț în vînt, din grabă, Monica-l sărută pe nas, din greșeală.

— Ce facem? se-ntrebă Olguta.

⁶ gavanos, gavanoase, s. n. Borcan (pentru dulceață).

⁷ buftea s. m. Calificativ dat unui adult sau unui copil plinuț.

— Dă-i și lui, Olguta, cercă să-o înduplece Monica.

Respect pentru nume și cărți

— Tu zici să-i dau?

— Da, Olguta, de ce să nu-i dai?

— Ce vreți să-mi dați? se neliniști Dănuț.

— Da' juri? interveni Olguta.

— Da n-am jurat?

— Pentru pușcă!

— Bine, jur!

— Zi după mine: Mă jur...

— Copii, voi nu dormiți? Întrebă din capătul antretului doamna Deleanu, pentru a doua oară.

— Monica, spune tu că dormim; pe tine te crede.

— ...încă nu, tante Alice.

— Noapte bună, Monica. Să știi că te-aud, Olguta!

— Mă jur... Hai, Olguta! Începu Dănuț în șoaptă.

— Așteaptă să găsesc!... să am crampe.

— ...să am crampe...

— Olguta, asta nu-i jurământ, asta-i blestem! se înfricoșă Monica.

— Da? Foarte bine. Zi după mine... Ce-am spus?

— Să am crampe... se strâmbă binevoitor Dănuț.

— ...și să stau în pat toată vacanța...

— ...și să stau în pat toată vacanța...

— ...și să mă puie doctorul la dietă...

— ...și să mă puie doctorul la dietă... se îngrijoră Dănuț.

— ...fără de dulciuri...

— ...fără de dulciuri... oftă el amar.

— ...dacă oî spune cuiva...

— ...dacă oî spune cuiva...

— ...ce-are să-mi arate...

— ...ce-are să-mi arate...

— ...Olguta...

— ...Olguta...

— Amin!

— Bagă de seamă!... Și-acum, poftim pușca înapoi.

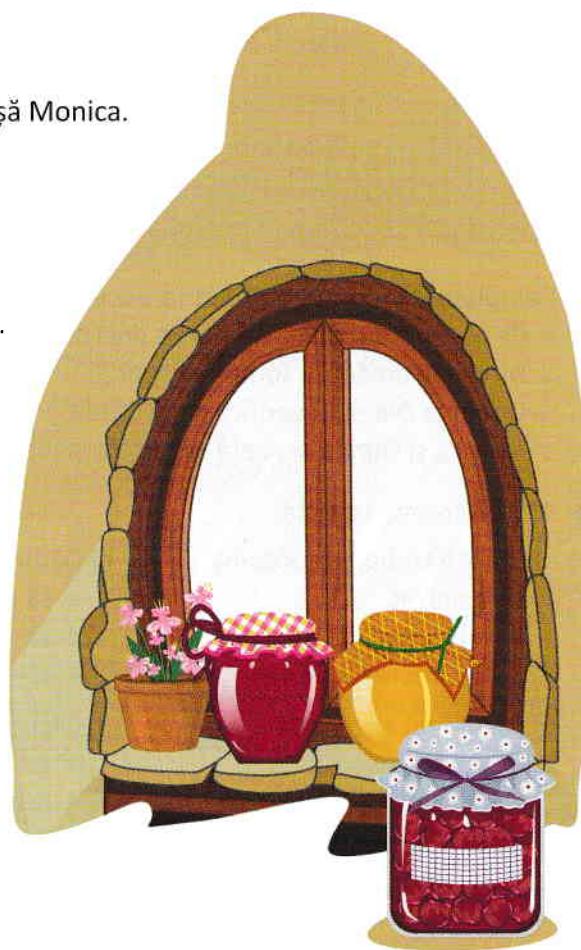
— De ce, Olguta?

— E pușcă de copil! Mie nu-mi trebuie!

— N-o primesc. Am dat-o.

— Atunci o țin pentru Monica... Ai să-o pui în patul păpușilor. Auzi, Monica?

Albi pelerini ai căilor de lună pe covoare, trei copii desculții, în lungi cămeși de noapte — unul cu cozi blonde, doi cu plete brune — poposiră în jurul unui găvanos cu dulceață. Și toți trei mâncau din aceeași lingură, sub privirea aceleași bunice, din dulceață acelorași uriași — jos, pe covor.

Ionel Teodoreanu (1897-1954) a fost romancier și avocat român.

A scris peste 20 de cărți în proză, dar cea mai cunoscută lucrare a sa este romanul *La Medeleni*, compus din trei volume: *Hotarul nestatornic*, *Drumuri și Între vânturi*. Printre screrile sale se numără și *În casa bunicilor*, *Ulița copilăriei*, *Lorelei*.

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

- 1 Cine este autorul și care este titlul textului?
- 2 Cine sunt membrii familiei Deleanu?
- 3 În ce moment al zilei se petrec evenimentele?
- 4 Identifică oral în textul citat:
 - a) enunțul în care Dănuț își exprimă opinia despre sora lui;
 - b) replica Olgutei în care îi face un compliment doamnei Deleanu;
 - c) replicile care alcătuiesc jurământul lui Dănuț.
- 5 Completează, pe caiet, următoarele enunțuri cu informații ce reies din text:
 - Pe covorul din odaia lui Dănuț doarme
 - Motivele amânării somnului sunt
 - Doamna Deleanu verifică dacă Dănuț
 - Monica și Olguta acceptă să-i ofere și lui Dănuț
- 6 Alege varianta corectă.

a) Ali ar fi trebuit să doarmă... <ul style="list-style-type: none"> ○ în antret. ○ în pridvor. ○ în camera lui Dănuț. 	c) Dănuț bate la ușa camerei fetelor pentru că vrea... <ul style="list-style-type: none"> ○ să mănânce dulceață. ○ să se împace cu ele. ○ să-și ceară scuze.
b) Olguta nu-și găsește... <ul style="list-style-type: none"> ○ papucii. ○ pantofii. ○ sandalele. 	d) Olguta îi înapoiază pușca de jucărie fratelui ei pentru că... <ul style="list-style-type: none"> ○ este prea mică. ○ este prea veche. ○ este pentru copii.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 7 Ce atmosferă creează textul citat? Alege una dintre următoarele variante:

veselă

tensionată

jucăușă

optimistă

plăcăitoare

terifiantă

- 8 Argumentează alegerea prin referire la două secvențe din text.

9 Explică oral care este diferența între modul în care se vede Dănuț pe sine și felul în care îl vede Olguța.
Respect pentru oameni și cărți

10 Tu cum îl vezi pe Dănuț? Desenează, pe caiet, două flori asemenea celor de mai jos. Scrie, pe fiecare dintre petalele primei flori, câte un cuvânt care să-l caracterizeze pe băiat. Găsește o caracteristică a lui care te reprezintă și pe tine și notează pe o petală a florii tale. Completează și restul petalelor cu trăsături care crezi că te definesc.

11 Completează, în caiet, enunțurile următoare, pentru a-ți exprima impresiile despre text:

- Personajul meu preferat din *La Medeleni* este pentru că
- Momentul care mi-a plăcut cel mai mult a fost cel în care deoarece
- O situație în care eu aş fi procedat altfel decât personajele a fost Eu aş fi
- Mi-ăș fi dorit să aflu mai multe despre

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

- 12** *Familia este aceea care face ca omul să treacă de la egoism la altruism*, scria Auguste Comte. Povestește, în 10-15 rânduri (100-150 de cuvinte), o întâmplare din viața ta de familie care să ilustreze această afirmație. Folosește un desen sau un colaj făcut de tine pentru a o ilustra. Găsește un titlu potrivit pentru această istorisire.
- 13** Care este sentimentul care se desprinde din lucrarea ta? Notează-l. Ce culoare i s-ar potrivi? Realizează un desen care să ilustreze acest sentiment, folosind culoarea aleasă.
- 14** Scrie câteva rânduri adresate unuia dintre personajele din *La Medeleni*. Ce-ți inspiră această persoană? Ce ai vrea să-i spui?

Cuvinte-cheie. Temă

DESCOPERĂ!

- 1 Care dintre aspectele vieții enumerate mai jos crezi că se regăsesc în fragmentul citat din romanul *La Medeleni*?

COPILĂRIA**FAMILIA****NATURA****TIMPUL****IUBIREA****LECTURA****CUNOAȘTEREA**

- 2 Identifică cel puțin câte două cuvinte potrivite fiecărui aspect ales mai sus.
- 3 Scrie numele unui alt text citit de tine și al unui film sau desen animat care să aibă un subiect asemănător.

IMPORTANT

Tema este un aspect general din viață, evocat artistic într-o operă literară, spre exemplu: *copilăria, familia, natura, timpul, iubirea, istoria, cunoașterea*. Pentru a reda o temă, autorul folosește cuvinte strâns legate ca sens de tema respectivă, care apar frecvent pe parcursul textului. Acestea se numesc **cuvinte-cheie**.

EXERSEAZĂ!

- 4 a) Citește cu atenție textele de mai jos.

A

Dragă-mi este dragostea,
mare face inima,
mare pe cât lumea-zare,
mică pe cât lacrima.

(Lucian Blaga, *Catrenele dragostei*)**B**

Vesela verde câmpie acu-i tristă, veștejtită,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi se dezlipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

(Vasile Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*)**C**

Când eu aveam 12 ani, cam cât ai tu acum, dintre toate distracțiile, cel mai grozav mi se părea cititul. Distracție, da! să nu crezi că m-a luat gura pe dinainte și nici nu te grăbi să mă compătimești, de parcă nu ar fi fost altele! Erau acolo, în citit vreau să zic, și jocuri, era și conversație, era și umor, era și provocare (ca la jocul adevărului), erau și scene, ca într-un film (imaginile le inventam eu), erau și prieteni, erau și nesuferiții ăia care dau sare și piper lumii, erau tot felul. (Simona Popescu, *Leagănul pisicii*)

- b) Completează, pe caiet, schema alăturată pentru textele de la punctul a);

	temă	cuvânt-cheie
Textul A	→ →
Textul B	→ →
Textul C	→ →

- c) Explică ce semnificație atribui cuvintelor-cheie identificate la punctul b).

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește din textul *La Medeleni* fragmentul cuprins între: *Dănuț știa râsete de două glasuri.*
- 2 Răspunde la următoarele întrebări:
 - Ⓐ Despre cine este vorba în fragmentul indicat la exercițiul 1?
 - Ⓑ Unde se află personajul?
 - Ⓒ Ce face el?
- 3 Scrie un enunț care să cuprindă răspunsurile la întrebările de mai sus.

IMPORTANT

Idea principală concentrează informația dintr-un fragment al textului.

DESCOPERĂ!

- 4 Recunoaște fragmentul din textul *La Medeleni* care cuprinde următoarele detalii:
 - Ⓐ Dănuț speră să nu afle nimeni despre câinele care doarme în camera lui.
 - Ⓑ Băiatul începe să se schimbe în hainele de culcare, dar aude zgomote din camera Olguței.
- 5 Scrie ideea principală a secvenței identificate, apoi enunțurile de la exercițiul 4. Ce observi?

IMPORTANT

Idea secundară detaliază conținutul fragmentului de text din care s-a extras idea principală.

EXERSEAZĂ!

- 6 **Lucrați în pereche!** Citiți fragmentul de mai jos, apoi formulați împreună o idee principală și două idei secundare potrivite.

Toată familia – cei șase adulți (numără-i, dacă nu mă crezi) și micul Charlie Bucket – locuiește împreună într-o căsuță de lemn de la marginea unui mare oraș. Casa lor nu era îndeajuns de încăpătoare pentru atâtia oameni, aşa că stăteau tare îngheșuți acolo. Aveau doar două camere și un singur pat, care fusese cedat celor patru bunici, pentru că erau foarte bătrâni și obosiți. (Roald Dahl, *Charlie și fabrica de ciocolată*)

Pentru formularea corectă a ideii principale, este indicat:

- ✓ să recitești cu atenție textul;
- ✓ să delimitizezi secvențele care indică succesiunea întâmplărilor;
- ✓ să exprimi clar informația într-un enunț scurt.

Pentru formularea ideilor secundare, este indicat:

- ✓ să recitești secvența de text din care ai extras idea principală;
- ✓ să identifici detalii semnificative care completează ideea principală;
- ✓ să exprimi clar aceste detalii în două enunțuri scurte.